جوهره پایداری در شعر مشروطه و انقلاب اسلامی

(واکاوی مؤلفه‌های پایداری در سروده‌های سید اشرف الدین گیلانی و نصرالله مردانی)

مؤلفان:

دکتر احمد فروزانفر

(عضو هیأت علمی دانشگاه شاهد)

طیبه زارعی

www.ketab.ir

عنوان و نام پدیدآور	:	جوهره پایداری در شعر مشروطه و انقلاب اسلامی: (واکاوی مؤلفه‌های پایداری در سروده‌های سیداشرف‌الدین گیلانی و نصرالله مردانی)/ مولفان طیبه زارعی، احمد فروزانفر.
مشخصات نشر	:	تهران:مشکین قلم،۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	:	۹۵ص.؛۱۴×۲۱/۵س‌م.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۹۶۶۵۱-۶-۷
وضعیت فهرست نویسی	:	فیپا
یادداشت	:	کتابنامه:ص.۹۵-۹۴.
عنوان دیگر	:	واکاوی مؤلفه‌های پایداری در سروده‌های سیداشرف‌الدین گیلانی و نصرالله مردانی.
موضوع	:	اشرف‌الدین حسینی، محسن، ۱۲۴۹ - ۱۳۱۳. -- نقد و تفسیر
موضوع	:	مردانی، نصرالله، ۱۳۲۶ - ۱۳۸۲ -- نقد و تفسیر
موضوع	:	شعر فارسی -- قرن ۱۳ق. -- تاریخ و نقد
موضوع	:	Persian poetry -- ۱۹th century -- History and criticism
موضوع	:	شعر فارسی -- قرن ۱۴ - تاریخ و نقد
موضوع	:	Persian poetry -- ۲۰th century -- History and criticism
موضوع	:	ادبیات انقلابی -- تاریخ و نقد
موضوع	:	Revolutionary literature -- History and criticism
موضوع	:	ایران -- تاریخ -- انقلاب مشروطه، ۱۲۸۴ - ۱۲۸۸ ق -- ادبیات و انقلاب
موضوع	:	Iran -- History -- Constitutional Revolution, ۱۹۰۶ -۱۹۰۹ -- Literature and the revolution.
موضوع	:	ایران -- تاریخ -- انقلاب اسلامی،۱۳۵۷ -- ادبیات و انقلاب
موضوع	:	Iran -- History -- Islamic Revolution, ۱۹۷۹ -- Literature and the revolution.
شناسه افزوده	:	فروزانفر، احمد، ۱۳۴۷ -
رده بندی کنگره	:	PIR۷۶۰۴/ز۲ج۹ ۱۳۹۶
رده بندی دیویی	:	۱/۶فا۸
شماره کتابشناسی ملی	:	۴۸۰۱۲۳۲

www.ketab.ir

نام اثر: جوهره پایداری در شعر مشروطه و انقلاب اسلامی، (واکاوی مؤلفه‌های پیداری در سروده‌های سیداشرف الدین گیلانی و نصرالله مردانی)

مؤلفان:دکتر احمد فروزانفر، طیبه زارعی

انتشارات :مشکین قلم/تهران

شابک: ۷-۶-۹۶۶۵۱-۶۰۰-۹۷۸

نوبت چاپ :اول ۱۳۹۶

شمارگان:۱۰۰۰جلد

قیمت:۹۰۰۰۰ریال

www.ketab.ir

فهرست مطالب

عنوان | صفحه

پیش گفتار ۹
مقدمه ۱۰
اهداف کتاب ۱۲
فرضیه‌های این بررسی ۱۲
پرسش‌های مطرح شده در باب این مطلب ۱۳
متغیرهای اساسی ۱۳
ادبیات پایداری ۱۴
وجوه اشتراک ادبیات پایداری با سایر انواع ادبی ۱۵
بهره گیری از نماد ۱۶
تاریخچهٔ ادبیات پایداری ۱۹
درونمایهٔ ادبیات پایداری ۲۱
نگاهی به زندگی و آثار سیداشرف الدین گیلانی ۲۴
نگاهی به زندگی و آثار نصرالله مردانی ۲۸
مقالات ۲۹
پایان نامه‌ها ۳۱
ستایش مشروطه ۴۹
اشاره به مشروطه و دوری از آرمان‌های مشروطه خواهان ۴۹
اعتراض به حضور بیگانگان ۵۶
تلاش برای بیداری مردم در عصر مشروطه ۵۸
انتقاد به اوضاع دینی و مذهبی کشور درعصر مشروطه ۶۵

www.ketab.ir

استقلال کشور ۶۸
امیدواری شاعر برای ظهور منجی ۷۰
اتحاد و همبستگی مردم ۷۰
شجاعت ۷۲
اعتراض به جنگ و خونریزی ۷۳
وطن دوستی ۷۴
عدم ازادی بیان در کشوردر عصر مشروطه ۷۵
امید به بهبودی اوضاع بعد از مشروطه ۷۶
دعوت مردم به مبارزه ۷۸
ملت تبریز خصلت زبان ۷۸
آزادی ۷۸
ستایش شهادت ۷۹
جایگاه زن ۸۰
اشاره به اساطیر برای الگو سازی ۸۱
ستایش شهادت ۸۲
ستایش مبارزه و ایستادگی ۸۵
ستایش شجاعت ۸۸
پیروزی ۸۹
بشارت حضور منجی ۹۰
مؤلفه های ادبیات پایداری در شعر اشرف الدین گیلانی (نسیم شمال) ۹۰
پیشنهادهای کاربردی و تحقیقاتی ۹۳
منابع و مآخذ ۹۴

www.ketab.ir

پیشگفتار

ادبیات هر کشوری آیینه‌ی تمام نمای آن کشور است. شکست‌ها و پیروزی‌ها، پایداری‌ها و ایستادگی‌ها، ظلم‌ها و ظلم ستیزی‌ها، همه از ورای این آیینه قابل رویت است. در کشور ما رویکرد مخاطب به ادبیات و به خصوص شعر همواره در لحظات حساس و فراموش نشدنی گسترده‌تر بوده است.

ایران در دوره معاصر، و انقلاب مهم و سرنوشت ساز را پشت سر گذاشته است. دو انقلابی که بر زندگی و نگرش مردم این سرزمین تأثیر گذاشته است. این تأثیر گاه در قلب مبارزات و بیانیه‌ها خود را نشان داده است و گاه از طریق ادبیات و زبان شعر و داستان.

این پژوهش به روش کتابخانه‌ای [illegible] نگارندگان با انتخاب دو شاعر برجسته (نسیم شمال و نصرالله مردانی) که از دل این دو انقلاب سر بر آورده‌اند، سعی داشته اند نگاهی به مؤلفه‌های ادب پایداری در انقلاب مشروطه و انقلاب اسلامی بیاندازند و این نتیجه حاصل شده پیش روی شماست.

ادبیات پایداری در هر دوره با توجه به مؤلفه ها و شرایط حاکم بر جامعه به یک سمت و سو گرایش داشته است. در دورهٔ نسیم شمال از آن جا که شرایط جامعه و جهان فکری شاعر، حول مشروطه و پیامدهای آن می گذشته، بسامد این اندیشه در شعرش فراوان است و در روزگاری که اشعار نصرالله مردانی سروده شده، محوریت با جنگ و مجاهدت بوده است و جهان‌بینی شاعر نیز پیرامون همین موضوع است.

www.ketab.ir

مقدمه

ادبیات پایداری یکی از انواع ادبی است که تحت تأثیر شرایطی چون استبداد داخلی و یا هجوم خارجی شکل می‌گیرد. در این نوع ادبیات تجربه‌های ملّی مقاوم و مبارز برای کسب آزادی و دفع استبداد و همچنین رهایی سرزمین، فرهنگ و سنت خود از بیگانگان با زبان شعر و هنر به تصویر کشیده می‌شود. در این میان شعر به دلیل قدرت تأثیرگذاری‌اش جایگاه ویژه‌ای دارد.

با نگاهی اجمالی به ادبیات مقاومت عرب و ادب پایداری ایران چنین به نظر می‌رسد که ادبیات مقاومت عربی مترادف با ادبیات پایداری داشته باشد. در فرهنگ معین، ذیل واژهٔ مقاومت آمده است «ایستادگی»، ذیل واژهٔ پایداری آمده است «مقاومت، ایستادگی، دوام و توان»، امّا نکته‌ای که در باب معنی کردن این دو واژه وجود دارد، این است که مقاومت واژه‌ای عربی است و جایگاه استفاده از آن در ادب عربی است و پایداری، واژه‌ای فارسی است و جایگاه استفاده از آن در ادب فارسی است.

ادبیات پایداری به طور عام و شعر پایداری به طور خاص از نوع متعهد و سیاسی است. جان مایهٔ آن بیان محرومیت و مظلومیت، رنج و ستم، زندان و اسارت، دعوت به مبارزه با ستمگران، دمیدن روح حماسی و وطن دوستی در مردم، معرفی چهره‌های مقاومت و ستایش از شهیدان و ایثارگران راه دین و آزادی است.

گرچه آقای سنگری در کتاب خود به تعدادی از مؤلفه های پایداری اشاره کرده اند امّا با توجه به مفهوم وسیع پایداری به نظر می‌رسد توجه به این مقوله نیاز به تأمل بیشتری دارد.

نگارندگان در این پژوهش به بررسی و مقایسهٔ مؤلفه‌های پایداری در انقلاب مشروطه و انقلاب اسلامی (با رویکرد به شعر نسیم شمال و نصرالله مردانی) می‌پردازند.

www.ketab.ir

با طرح نظریه‌ی تعهد و التزام در ادبیات و گسترش آن در جوامعی که دستخوش تحوّلات عمدهٔ سیاسی، اجتماعی و فرهنگی بودند. شیوهٔ تازه‌ای در زبان و ادبیات جهان به ویژه ایران پیدا می‌شود، شیوه‌ای برخاسته از اصول ادبیات ملّتزم ولی با قدری تفاوت در عناصر زبانی و محتوایی که آن را «ادبیات مقاومت» نامیده‌اند.

دوام و بقای هرجامعه در گروی زنده نگه داشتن المان‌های مقاومت و پایداری است. امروز یکی از کارکردهای ادبیات به ویژه در حوزهٔ ادبیات پایداری احیای این مؤلفه ها در جامعه است. در کنار فعالیت هایی که در حوزهٔ مختلف صورت می گیرد، در عرصهٔ هنر و ادبیات نیز میدان فعالیت گسترده‌ای وجود دارد که یکی از آن‌ها حوزهٔ ادبیات پایداری است. در این حوزه یکی از ابزارهای موثر شعر است و شعرا باید نسبت به رسالت ادبی خود احیاگر این مؤلّفه ها باشند.

ادبیات پایداری چه در حوزه مضامین داخلی و چه در حوزهٔ خارجی، در تاریخ ادبیات فارسی، پیشینه‌ای طولانی دارد و جریان‌ها، شاخه‌ها و نمونه‌های متعددی از حضور آن در ادوار مختلف شعر فارسی می‌توان ارائه داد. یکی از تقسیم بندی های شعر مقاومت معاصرفارسی، تفکیک آن به دوران مشروطیت، عصر پهلوی و دوران انقلاب اسلامی و روزگار پس از آن است.

ما در این کتاب به بررسی و مقایسهٔ تحلیلی مؤلفه‌های پایداری در دوران انقلاب مشروطه و انقلاب اسلامی می‌پردازیم زیرا بروز این دو انقلاب تأثیر بسیاری بر ادبیات ایران به ویژه شعر داشته است و موجب ورود مضامین جدید به خصوص مضامین پایداری در شعر این دو دوره شده است.

www.ketab.ir

بررسی اشعاری که در حوزهٔ ادبیات پایداری سروده شده‌اند، می‌تواند به بسط و گسترش مضامین پایداری، گسترش دانش نظری دربارهٔ نقش انقلاب مشروطه و انقلاب اسلامی در ورود به مضامین پایداری داشته باشد. همچنین زمینه‌های مقایسهٔ ادبیات پایداری در ادوار گوناگون و دو انقلاب بیشتر آشکار خواهد شد. از موارد کاربردی این گونه پژوهش‌ها نیز می‌توان به توجه بیشتر شاعران به مضامین پایداری، شناخت مردم نسبت به تأثیر شاعران بر تحولات اجتماعی و کمک به توسعهٔ فرهنگ مقاومت و پایداری در میان مردم اشاره کرد.

اهداف کتاب

- **هدف کلی**

تبیین و شناسایی مؤلفه‌های پایداری در راستای احیای ارزش‌های اجتماعی و اخلاقی در دو دورهٔ انقلاب مشروطه و انقلاب اسلامی.

- **اهدف فرعی**

تبیین مؤلفه های پایداری در شعر انقلاب مشروطه

تبیین مؤلفه های پایداری در شعرانقلاب اسلامی

فرضیه‌های این بررسی

۱. ظلم ستیزی، تشویق مردم به مبارزه، دعوت به عدالت و آزادی، تأکید بر استقلال، بیزاری از بیگانگان از مهم‌ترین مؤلفه های شعر پایداری در دو انقلاب هستند.

۲. شعر اشرف الدین گیلانی به سبب محبوبیت وی در میان مردم در احیای مؤلفه های پایداری نقش پررنگی داشته است.

www.ketab.ir